

mondig

volmondig

**doops
gezinden**

vooraf

Machteld Stam

Ze doet de voordeur open en meteen valt mij op dat ze nog magerder is dan de vorige keer. Achter haar rollator loopt zij voor mij uit naar de woonkamer. Ik zie dat de vlekken in haar zandkleurige vloerbedekking zijn toegenomen. Ze vraagt of ik koffie wil en vertelt over haar broer en schoonzus die haar uit haar huis proberen te krijgen. 'Dat gaat niet gebeuren', zegt ze resoluut en vraagt of ik koffie wil. Ze vertelt over haar broer en schoonzus die ze niet meer wil zien omdat ze haar in een 'tehuis' willen plaatsen. Ik kijk naar de vlekken in de vloerbedekking. Als ik later afscheid van haar neem, heb ik geen koffie gehad.

Na het bericht van haar broer dat zijn zus is verhuisd naar een zorgcentrum, ga ik bij haar op bezoek. De receptionist vertelt mij de code van de afdeling. Ik kom bij haar in haar kamer en ze is blij verrast. 'Wat ben je vroeg, ik moet nog ontbijten!' Op mijn horloge zie ik dat het 15.45 uur is. Gedetailleerd beschrijft ze wat ze bij haar ontbijt eet en ik zie dat haar wangen niet meer zo ingevallen zijn. Ze praat honderduit over de verzorgsters die zo aardig zijn en over de zangmiddag die zo leuk was. 'Ik woon hier zo fijn', zegt ze glunderend. Het lijkt uit de grond van haar hart te komen.

recensie

Essemie van Dunné

grote vragen

Women Talking, een film van Sarah Polley, is een bewerking van het gelijknamige boek van Miriam Toews. Het verhaal speelt zich af in een Menno-nieten-kolonie in Bolivia die te maken heeft met seksueel misbruik. De film is één lang gesprek van een groep vrouwen, over weggaan of blijven. Er wordt weinig in uitgelegd, maar alles in gezegd. De grote vragen die bij onrecht spelen inclus: staan we op? Houden we vol? Is vergeven een optie? Wat is rechtvaardig? Welke prijs betalen we door op te staan? Steunen we elkaar? Al deze vragen komen aan de oppervlakte. Net zoals deze gemeenschap is afgesloten van technologie en alles wat afleidt, zo is dit gesprek ook ontdaan van alles wat je 'ruis' zou kunnen noemen. Overeind blijft dit: genderongelijkheid, normen en waarden die door elkaar lopen en de

vrouwen niet ondersteunen. Machtverschil, omgaan met geweld en onderdrukking, ongelijkheid en alles waar #MeToo over gaat, maar dan zonder dat het #MeToo heet. En dan... wie is die ene man die erbij mag zijn, bij dit opstaan, die alles aanhoort en opschrijft, die ze steunt maar niet stuurt, die ze laat gaan? En voor wiens leven ik aan het eind van de film vreesde.

colofon

Mondig+ is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit en verschijnt zes keer per jaar, in het hart van *Mondig*.
Redactie Kalle Brüsewitz, Marijke van Duin, Essemie van Dunné,

Jeannette den Ouden, Machteld Stam & Machteld van Woerden
Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeoor Haarlem
Druk GBU printmedia
Oplage 5.000

Papier Maxi Offset
FSC-mix credit gecertificeerd
Contact redactie
Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
020 623 09 14 | communicatie@ads.nl
www.doopsgezinden.nl
© ADS 2023

mondjes-maat

Zij articuleert en spreekt,
neuriet, fluistert
en bidt

zij knarst de tanden
om wat ongezegd bleef
en huilt

zij proeft verborgen emoties,
wil ze in woorden gieten
en zingt

zij bijt van zich af,
kust een dierbare
en lacht

ze opent zich voor de Ander
in wederzijds vertrouwen
en leert

om hardop nee te zeggen

en volmondig ja.

Ja!

Het kind is thuisgekomen. Eindelijk. Maar wat heeft het in hemelsnaam allemaal moeten doormaken?

De jongste weet het alleen zelf. Hoe lang en hoe zwaar de weg was, hoe groot de eenzaamheid. Hoeveel moed hij nodig had om terug te keren. Nu knielt hij aan de borst van zijn vader. Kijk hoe hij eruit ziet! Totaal beschadigd en verwaarloosd; zijn hoofd is bloot, net als zijn voeten. Hij is mager.

Waarom was het zo moeilijk om thuis te komen dat hij het niet eerder deed? Was het schaamte, om wat hij gedaan had? Om hoe het hem vergaan was? Om hoe eenzaam hij bleek, achter het beeld van gevierd en zelfverzekerd mens dat hij zo graag liet zien? Schaamte om niet onafhankelijk te zijn, het niet zelf te kunnen? Schaamte om niet genoeg te hebben aan de liefde die hij zelf uitkoos? Dat het hem niet gelukt was die liefde te verdienen, te kopen, te winnen?

Het kan hem niet meer schelen, lijkt het. Hij is thuisgekomen, en leunt tegen het lichaam van de Vader – hier het beeld van de onvoorwaardelijke liefde, van de Eeuwige, bij wie we graag in de buurt zijn, maar aan wie we ons maar moeilijk overgeven.*

Iedereen langs wie de gelijkenis komt, mag zich in het kind herkennen. Jezus is het kind, Lucas, en ook Rembrandt was het kind, ver weg van huis. En wij, of in ieder geval een gedeelte van ons. Ik bedoel: in ieder van ons zit een stukje verloren kind dat thuis wil komen, of is gekomen, en misschien wel net weer het huis heeft verlaten. Met het erfdeel.

Henri Nouwen heeft, voor hij zijn boek *Eindelijk thuis* schreef, uren- en urenlang voor het schilderij *De terugkeer van de verloren zoon* van Rembrandt gezeten. In de Hermitage in Sint-Petersburg.

En zo kunnen ook wij naar het jongste kind en de vader kijken. Er gaat een enorme rust vanuit. We kunnen de handen van de ouder op de rug van het kind bijna zelf voelen, bijna het hart van de vader horen kloppen. Ons laten leiden door zijn ademhaling.

Zo kijken ook de twee vrouwen achter de vader mee. Een van de twee is nauwelijks te zien. En de man op de stoel. Maar we worden vanzelf ook bewogen door de staande man, rechts. Hij heeft dezelfde mantel als de vader, ook een baard en een zacht gezicht. Het zal het oudste kind zijn. Niet iedereen ziet hetzelfde als zij of hij naar dit

* Zie Lucas 25:11-32 voor de gelijkenis van de verloren zoon. Onze geloofstaal, dus ook de gelijkenis en het schilderij, zit vol mannelijke beelden. Lukt het ons om daar doorheen te kijken en te luisteren? Dat is misschien niet altijd makkelijk. Zo is vader is ook moeder of ouder; zoon is ook dochter, kind.

afbeelding Rembrandt van Rijn
De terugkeer van de verloren zoon, 1668
Hermitage, St. Petersburg

We kunnen de handen van de ouder op de rug van het kind bijna zelf voelen...

oudste kind kijkt, heb ik intussen ontdekt. Sommigen zien, natuurlijk met de gelijkenis in het achterhoofd, dit: onrust, verlangen, jaloezie, woede, pijn en onmacht. Hij is verward, maar probeert rustig te blijven. Hij wil graag zoals de vader zijn, kalm en bedaard, maar vervloekt hem tegelijk omdat hij de jongste niet afwijst.

Hij wil de jongste afwijzen, hij wijst de jongste in zichzelf af! Hij wijst de wegloper af, de ongehoorzame, de egoïst, de ruziemaker, de trouweloze. Het is hard werken geweest, en nog, om te worden wie hij is, te zijn wie hij is. Trouw, gehoorzaam, ijverig, rechtschapen. 'Dat is wie ik ben, wie ik geworden ben. Het was toch een

Hij wijst de wegloper af

goed idee om die andere stemmen, dat andere verlangen, de mond te snoeren? Dat is toch hoe ik de liefde kon verdienen?’ De oudste staat daar, en vraagt zich af waar het allemaal goed voor was. Is er geen beloning voor het goede doen? Heeft de Vader, daar, de liefde waarnaar hij zo diep verlangt, geen boodschap aan zijn harde werken? In Godsnaam, wat was dán de bedoeling?

Zo staat hij daar. Zolang we kijken, zolang we leven, kan het oudste kind daar blijven staan, in totale verwarring. Het vraagt niet om hulp, maar heeft die wel nodig. Staat hij nog buiten, en komt de vader hem tegemoet om hem binnen te vragen? Of is dat al gebeurd, komt hij binnenlopen en stekt zijn adem hem in de keel bij het zien van deze omhelzing? Woede komt in hem op. Dat wat het verbruid heeft, het slechte, wat er niet mag zijn, dát krijgt waar hij naar verlangt! We zien de jongste, de oudste, en de onvoorwaardelijke liefde met twee handen. Er is nog meer plaats aan de borst van de vader. Wij zien het.

*Ons heeft de Heer met liefde neergeschreven,
leesbaar voor mensen als zijn erfenis.
Ons leven mag zich voluit laten lezen,
herkenbaar als zijn eigenhandig schrift.*

*Wie kan in ons een brief van Christus lezen,
als niet de geest ons aan elkander rijgt,
die ons als dode, levenloze letters
beademt en tot nieuwe zin herschrijft?*

*Om woord voor woord zijn liefde te vertalen,
dat blijft voor ons bestaan het doel, de zin.
Om mensen zijn ontferming te herhalen
zijn wij gezonden, deze wereld in.*

– Sytze de Vries, *Lied 976*

En al vraagt de oudste, de oudste in de gelijkenis, de oudste op het schilderij en de oudste in óns, niet om hulp – het is, na lange tijd kijken en aanzien, tijd om hem of haar iets te zeggen. Zet een stap naar voren, lieve oudste. Ga naar de plek waar je hoort, die er voor jou is. Kniel neer bij de liefde die er voor jou is, zoals ook voor de jongste. Niet omdat je de liefde verdiend hebt, maar omdat je mens bent, kind van God. Open je hart, lieve oudste, en spreek uit waar je naar verlangt. Zeg de woorden – ‘Liefde, God, ik houd van je.’ Kniel neer naast je broeder en zuster, het begin zal onhandig en aarzelend zijn, ongemakkelijk ook, twijfelend. Maar oefening baart kunst. Alles in jou, mens, mag plaatsnemen. En dan, dan, is het tijd voor een volmondig ‘ja’. +

Eén ding is nodig!

Op 10 september 1989 ben ik gedoopt.

Als tekst kreeg ik uit het verhaal over Maria en Martha (Lucas 10) mee, dat één ding nodig is. Namelijk datgene waarvoor je kiest – en dat wordt je dan niet meer afgenomen.

De doopdienst was heel speciaal. Er was iets tussen de voorganger en mij, een bijna mystieke verbondenheid, alsof wij daar samen waren. Dat kon alleen omdat de gemeente om ons heen was. Om het maar eens modern te zeggen: hier ‘gebeurde God’. De gemeente merkte het ook, mensen vertellen me dat nu nog. En ik voel het zelf ook nog. God was aanwezig en is dat nog steeds.

Ik ben niet christelijk opgevoed. Doopsgezind worden was een eigen en bewuste keuze. Wat doorslaggevend was, was de gemeente. De gemeenschap van mensen waar je wordt geaccepteerd zoals je bent. Daar ontdekte ik mensen die ook zoeken en twijfelen – maar niet om te weten. En toch blijven ze ervoor kiezen te leven met het geloof en met Jezus als voorbeeld.

Belijdenis doen was spannend, maar in die gemeente durfde ik het aan. Er was vrijheid om zelf formuleren wat je gelooft, zonder regels van wat je moet belijden als zijnde waar. Dat heb ik nodig. Die vrijheid op dat moment, maar ook de rest van je leven – want zo is er enorm veel ruimte om te groeien.

In vrijheid kiezen voor geloven en deel uitmaken van een gemeente vraagt om verantwoordelijkheid. Voor mij is dat trouw zijn aan wie ik wil zijn, hoe moeizaam ook. ‘Ja’ zeggen tegen die Aanwezigheid in mijn leven, wat steeds bepalender is voor wie ik ben en wat ik kies. En ook trouw zijn aan de plek, de gemeente, zelfs de traditie.

Daar hoort de bijbel bij, als inspiratie en leidraad. Een bijbeltekst roept vaak weerstand op en nodigt uit tot bewuster geloven en leven. Mijn dooptekst maakte me dat heel duidelijk. Net zoals Maria zijn – horen wat Jezus zegt – is heel aantrekkelijk, maar het doenerige van Martha zag ik veel meer

bij mezelf. Had ik wel het goede gekozen? Eerlijk gezegd had ik de pee in.

Toch heeft de tekst me aan-gespoord. Steeds opnieuw krijgt die betekenis. Als je goed leest merk je dat Maria er niet lijdzaam bij zit. Ook zij heeft een keuze gemaakt, een keuze voor haarzelf. Ze heeft er uitgepikt wat nodig is. +

Amen

Zó heb ik het telefonisch pastoraat ontdekt. Je bureau opruimen, een kaarsje aansteken en met de telefoon op speaker een gesprek voeren.

Een paar van die gesprekken zijn me goed bijgebleven. Misschien was het juist omdat je elkaar niet ziet, maar alleen luistert naar elke nuance in de stem van de ander om de betekenis op te vangen.

Zij was een trouwe kerkganger en miste onze diensten erg, al waren er genoeg diensten op de computer of op televisie te vinden. Ze zong graag mee, uit volle borst, want er was toch niemand die haar kon horen, behalve de katten en die sliepen rustig verder. Wat haar opviel waren al die verschillende preken over dezelfde teksten. Soms bekeek ze wel vier diensten op een zondag. En dan al die fratsen er omheen. Het duurde even voor ik doorhad dat ze de liturgie bedoelde, de responsoria, het gebed voor de opening van de Schrift – dat kennen wij dopers niet zo.

‘Trouwens, dat bidden hè... Ik zou eigenlijk de gebeden van tevoren willen lezen. Dan weet ik of

ik ze kan meezeggen. Hoe doet u dat eigenlijk?’ ‘Ik bid meestal uit mijn hoofd’, antwoord ik. ‘Geïnspireerd door ’t moment en de teksten die we gelezen hebben.’ Er valt een stilte. Ik hoor haar ademen, haar keel schrapen en weer stilvallen. ‘Zou je met we willen bidden?’ Ik schrik even, nu... door de telefoon bidden? ‘Zullen we het samen doen’, stel ik voor, ‘om de beurt?’ Ze blijft even stil. Ik wil zeggen dat zij de woorden kan kiezen die bij haar passen en vul zo haar gedachten in stilte voor haar in.

‘Lieve God’, begint ze, ‘ik ben zo bang ... dat u niet naar me wilt luisteren als ik met u praat. Ik heb alleen maar de Mulo gedaan en ken geen mooie woorden en ik zing ook nog vals... wat kan ik nou zeggen? Mijn kat houdt van mijn stem, want als ik hem roep komt hij op mijn schoot liggen om geaaid te worden. Dat is de enige aanraking van de dag. Ik ben zo bang dat ik vergeet hoe het is om met mensen te praten, op straat of bij de koffie na de dienst... als we ooit weer naar de kerk mogen gaan.’

Haar stem hapert en ik moet iets wegslikken voordat ik volmondig ‘Amen’ kan zeggen. +